

KAPITTEL 10

Kven er du? Om å møta seg sjølv i det å skapa

Kristin Bolstad

In this essay Kristin Bolstad describes how her development as a composer has been strongly influenced by her meeting with Magnar Åm as teacher of composition in his course in *Intuitive composition, improvisation and music philosophy* at Volda University College. Bolstad identifies several important characteristics of Åm's pedagogic approach. Firstly, that finding one's creative expression is inextricably linked with questions of human identity. Through various exercises designed for the enablement of intuitive processes, students were challenged to seek "ever inwards" to deeper levels of awareness, using their increasing self-knowledge as a tool in creative work. In this way, rather than looking for inspiration outside oneself, Bolstad describes how she began to "open an inner door", to "listen" and discover properties and skills within herself that otherwise seemed hidden or forgotten. However, there are risks involved in listening and acknowledging one's own blockages and self-judgements. While Åm's approach involved a constant quest inwards, driven by *unrest*, it also involved learning to accept and to *rest* in this state of fumbling and disquiet, and to value the state itself.

A further characteristic for Åm's approach is the notion of exploring external parameters such as the properties of the performance location in the composing process, and allowing the room itself to be one of the participators – an approach to composing Bolstad has used several times.*

Spørsmålet i tittelen var eitt av fleire ein kunne få i undervisinga på emnet «Intuitiv komposisjon/improvisasjon og musikkfilosofi» ved Høgskulen i Volda, eit fordjupingsemne eg tok som del av bachelorutdanninga mi i musikk ved høgskulen i perioden 2004–2008. Magnar Åm, som var læraren min i dette faget, hadde det som eg opplevde, som ei sjølvutforskande oppmoding og tilnærming til det å undervisa og rettleia i det å skapa. Og

Sitering av denne artikkelen: Bolstad, K. (2022). Kven er du? Om å møta seg sjølv i det å skapa. I Hjorthol, G., Løvoll, H.S., Oltedal, E. & Sørbo, J.I. (Red.), *Stemma og stilla i musikk og litteratur. Festskrift til Magnar Åm* (s. 180–183). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.158>
Lisens: CC BY-NC-ND.

* Denne teksten er ikkje fagfelleverdert.

for meg var dette emnet, og møtet med Magnar som menneske, lærar, mentor, komponist og musikar, heilt essensielt for at eg sjølv fann fram til den skapande kjelda i meg. Tematikken i emnet opna opp for djupareliggjande prosessar og arbeid, der det å finna sin eigen identitet i det å uttrykkja seg og skapa like mykje handla om kven ein er som menneske:

Kven er du, egentleg?

Gjennom komposisjonsoppgåver, improvisasjon, avslappingsøvingar, perspektivflyttingsøvingar, musikkfilosofi, tankeoppgåver og lytting både innover og utover undersøkte ein og freista legga til rette for dei intuitive prosessane: Det at ein erkjenner med det indre – kanskje med ei klarheit som kjennest både kroppsleg og mental – og med ei direkte forståing eller aning av det ein er i, og oppdaga at dette kunne vera eit middel og verktøy i det skapande arbeidet. Me lærte at det å nyttiggjera seg av intuisjonen kunne opna opp for inspirasjon, skaparkraft og det å vera i kontakt med noko større enn seg sjølv. For ein student som meg, i midten av tjueåra, var det store ting å møta og gå inn i; mine eigne blokeringar, mi eiga usikkerheit og lite oppbyggjelege mantra. Men det vart også starten på ein prosess der eg kunne bryta gjennom desse og etter kvart stå tryggare i alt det usikre, falla meir til ro med at ein vaklande og famlande tilstand til og med kan vera bra.

Og kven er du bakanfor der?

Møtet med Magnar og studieemnet han underviste i, opna opp nye perspektiv, eigenskapar og ferdigheiter i meg, som på mange måtar kjendest som skjulte eller gløymde. Som om han var med på å opna ei dør i meg, ei dør som sidan har stått open, open til det å lytta, faktisk prøva å *lytta*, og søkja det å vera nysgjerrig, tolmodig, fristilt og open, noko eg framleis treng å minna meg sjølv om og arbeida med, både som menneske og komponist. Og det å kjenna etter kva som trengst.

Kven er du når du kjenner etter?

For det er ikkje til å koma ifrå at det også kan vera ein vond prosess å kjenna etter. *Faktisk* kjenna etter. Stillestående vatn har gjerne meir grums på botnen enn vatn som har meir rørsle og er på veg ein stad. For meg vart det også ei erkjenning av at det å skapa og uttrykkja noko eige også handlar om vilje til å møta det ukjende, det nye, det uventa, det som er vanskeleg å få tak på, og om det å søkja ut av vande mønster, det å møta seg sjølv. Kanskje overraska seg sjølv med det som oppstår, det ein hentar fram. For det ein treng, ligg jo der, om ein søker og opnar opp for det. Dette er eit anna poeng som Magnar gjorde meg merksam på; inspirasjon er ikkje noko som er utanfor ein sjølv eller som ein må venta på skal dala ned frå ein hemmeleg stad. Inspirasjon og skaparkraft er noko ein kan opna opp for, leggja til rette for og gå inn i. Det handlar ofte heller om at ein gjer det tilgjengeleg for seg sjølv. Eg hadde gått rundt i mange år og trudd eg ikkje kunne skapa eller komponera, og sa det til meg sjølv og andre rundt meg at det var noko eg ikkje kunne eller gjorde. Og dermed kunne eg det heller ikkje, for eg gjorde denne staden utilgjengeleg for meg sjølv. Den som leitar skal finna, heiter det. Nokre gonger leitar og finn ein det rett framfor nasa, medan andre gonger må ein kanskje lengst bak, nedst eller inst.

Kva er din indre kjerne?

I mitt eige arbeid gjer inspirasjonen frå Magnar seg støtt og stadig gjeldande, men kanskje særleg i dei stadspesifikke prosjekta eg arbeider med. Det å ta utgangspunkt i eit rom som premiss for eit musikalsk verk tykkjer eg er særst interessant. Eg har fleire stadspesifikke verk og prosjekt bak meg, og det starta faktisk med bachelorkonserten min som gjekk føre seg i Volda symjehall – der bassenget i seg sjølv vart ein av dei medverkande. Klinkekuler, vassballongar og vatn vart kasta eller helt ut i bassenget frå toppen av stupetårnet, og muskarane nytta elles også stupetårnet, stupebrettet og -rampane som scenen dei spelte frå. Publikum var plassert rundt bassengkanten. Utgangspunktet for komposisjonen vart mi eiga frykt for hellinga ned mot djupet i bassenget, og kjensla av å bli dratt

ned i dette. Konsertbilletten var ein breitta papirbåt som publikum kunne «sjøsetja» i bassenget undervegs i konserten, som symbol på ei eiga frykt ein ville skulle sigla sin eigen sjø. På denne måten kunne publikum vera delaktig i verket, men med utgangspunkt i seg sjølv og sine egne redsler.

Sidan 2009 har eg arbeidd med stadspesifikke komposisjonar for Emanuel Vigelands Museum i Oslo, eit museum der mausoleet og gravstaden til Emanuel Vigeland er hovudattraksjonen. Rommet har også ein heilt særeigen akustikk og med ein etterklang på gjennomsnittleg 13 sekund. Eg har komponert fleire verk for dette rommet, hovudsakleg vokalmusikk, der rommet sine eigenfrekvensar og overtonar er ein del av det musikalske materialet. Intensjonen er at komposisjonen skal *vera* rommet, kunne fortelja det og uttrykkja det; framheva det. Men også det motsette, at rommet skal *vera* komposisjonen, kunne fortelja den og uttrykkja den; framheva den. At komposisjonen er avhengig av rommet for å vera heil, gjev den ein ekstra dimensjon og uttrykk som skapar ei unik samhandling som berre kan finna stad akkurat her, og verka blir såleis ikkje framført nokon andre stader.

I arbeidet med dei stadspesifikke prosjekta mine er fellesnemnaren det å *lytta*. Korleis kan eg finna fram til det som kan uttrykkja rommet i seg sjølv? Eg *lyttar* til rommet, og til det som skjer i meg sjølv i møte med rommet, og søkjer etter lydar, musikk, stemningar, emosjonar, tankegods og symbolikk som kan uttrykkja dette. Eg søkjer finna eit balansepunkt for rommet og det musikalske verket, der det eine speglar det andre, eller tilfører noko til eller løftar einannan, slik at noko essensielt forsvinn om ein deretter separerer rom og musikalsk verk frå kvarandre. I dette arbeidet er det inspirasjonen frå Magnar mogleg står klårast for meg; evna hans til å sjå, verkeleg *sjå*. Sjå kva som trengst, kva som manglar, kva som treng oppmuntring, kva som berre treng å halda på, og kva ein kan la liggja. Og *kjærleiken*, som verkar gjennomsyra alt. Magnar verkar ha ei unik evne til å sjå alt med kjærleik, med godheit, med eit oppriktig klart blick og ikkje-tilgjorte intensjonar eller haldningar. Framleis kan eg få kjensla av å fyrst og fremst møta meg sjølv i møte med Magnar, som om det som er meir skjult i meg, vert synleg i hans blick. Og som eg fyrst kan få kjensla av eller oppdaga ved hans enkle spørsmål: – Ja, korleis går det? Eigentleg?